

Țara Noastră

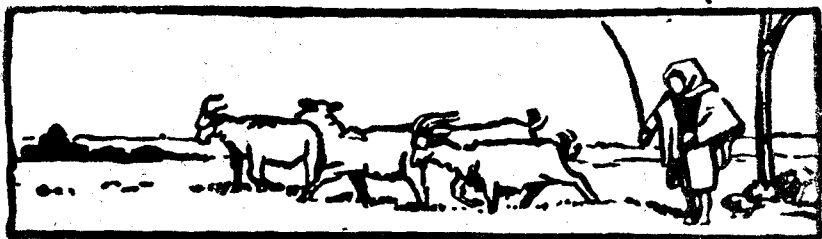
Sosirea principelui Carol

In clipa când acest număr al revistei Țara Noastră se găsea sub tipar, ne-a ajuns vestea așteptată a sosirii principelui Carol. E lesne de înțeles, că nu putem lăsa să treacă mai departe mărturia scrisă a preocupărilor noastre săptămânale, fără să încreștăm aci, în fruntea paginilor închinată problemelor obștești, un asemenea eveniment, destinat să îndrepte spre noi limanuri mersul vieții publice în România de astăzi.

Principele Carol se întoarce spre noi mânat de un puternic simțământ, pe care nu ni-i greu a-l descifra. Fiul de Domn n'a voit să înfrângă nicio clipă, în chinuitul său exil, grija de soarta patriei, a ascultat glasurile care-l doreau înapoi, socotindu-se chemat să îndeplinească, în plină vârstă a bărbăției, o înaltă și anevoioasă misiune.

Cititorii noștri de fiecare săptămână au urmărit îngrijorările noastre de până acum și le cunosc. De aceea, ei vor înțelege, că în fața perspectivei ce se deschide acum spre viitorul neamului românesc întregit, stăpâniți de gravitatea momentului, vom ști să păstrăm întreaga noastră liniște, având înaintea ochilor numai interesele supreme ale țării, și dându-ne seama câte mari așteptări se deslănțuiesc acum.

„Țara Noastră“

Captarea simpațiilor populare

— Fragment dintr'un răspuns la o circulară —

Onorate domnule General,

Mă folosesc de prilejul oferit prin circulara-anchetă din ultimele zile, spre a vă împărtăși oarecari păreri și fapte ce au rezultat din schimbul de vederi avut cu prietenii politici din Dorohoi, asupra întrebării puse.

Cum era natural, investigația s'a îndreptat în două direcții:

- a) *la cercul restrâns al intelectualilor și*
- b) *la masa populației dela țară.*

Intru cât prezenta expunere coordonează și dă relief vederilor emise disparat și fragmentar în cercul intelectual ce mă secondează, nu rămâne în discuție, ca obiectiv, decât punctul b).

* * *

Populația de la țară a județului nostru este politicește amorfă. Bine înțeles, se exclud din calcul excepțiile. Fiind rare, ele nu joacă rol în mișcările de masă.

Pe țărani, în genere, nu-i preocupă serios nici o mișcare politică; nici o chestiune cu caracter general și obiectiv nu le reține atenția. Ei nu se ridică spiritual până la concepte abstracte, ci rămân robii nevoilor de ordin material, strict subiective. Nu-i interesează decât ce se referă nemijlocit la îmbunătățirea stării lor materiale.

Din această dispoziție a sufletului lor, urmează că oricine le promite ameliorarea dorită de dânșii (și nu importă sub firma cărei

doctrină politică), dobândește lesne simpatia lor. Cum sunt și lipsiți de cel mai elementar spirit critic, ca și de cunoașterea valorilor omenești, pentru captarea lor este de ajuns o doză abundentă de făgădueli și o propagandă bine susținută; cu alte cuvinte e de ajuns ca fiecare sătean fruntaș să fi apucat direct măcar o frântură de frază din gura unui orășan considerat oarecum „autorizat“.

Adaug: dacă se 'ntâmplă ca firma politică să fie și nouă, adică să nu mai fi guvernat, succesul atunci vine strălucitor. El are și sa-voarea noutății pe lângă prestigiul neatins. Mitul se răspândește iute, cu ingenuitate; el vrăjește și cucerește.

Am urmărit acest detestabil proces psihologic în Noembrie și Decembrie 1928, când cu venirea în fruntea statului a partidului național-țărănist, partid care până atunci nu avea existență în județul nostru, nici în privința cadrelor, nici ca masă electorală în popor.

S'au improvisat prin urmare, deodată, 3—4 oameni de adună-tură — nemulțumiți celorlalte partide; — vre-o doi au fost expediați în „ultima oră“ de la centru spre a fi aleși deputați; înarmați cu bani și automobile, ei s'au răspândit prin județ, au angajat „propagandiști“ în fiecare centru rural, și cu toții au început licația făgăduelilor.

Intr'o lună și jumătate totul fu gata în vederea celui mai deplin succes; săteanul era „transportat de fericirea...“ vorbelor.

Partidul de la cârmă făgăduia; el făgăduia cu nemiluita orice, oricui. Avea și avantajul de a fi o formație politică nouă, și avea în plus pe acela de a fi fost persecutatul partidului liberal, partid, cum se știe, funciarmente lipsit de simpatie în popor. Aureola de victimă dădea țărăniștilor chiar elan în propagandă; îi creia, parcă, încă odată.

Astfel, în Decembrie 1928, am fost martor la cel mai straniu eveniment politic: un partid, care era lipsit de existență fizică, l-am văzut prezinzându-se cu o listă de adunătură, pentru a lua toate lo-curile și a arunca departe, în urmă, oameni de cultură și profesori universitari, precum Șt. Zeletin, Ioan Pillat, Gh. Săveșcu, subsem-natul și alții, cari făcuseră ceva bun în acel județ!

În ziua alegerilor propaganda opoziției de orice culoare era pur și simplu obstruată de „entuziaștii“ puși în fruntea grupelor necuvân-tătoare de țărani aduși pe două rânduri la vot. La orice argument încercat din lagărul opozant, răspunsul țaranului cădea stereotipic și opac:

— *Așa-i corentu acu, cucoane, ce să-i faci? Ori:*

— *Lasă, cucoane, să-i videm și p'aiștia c'au spus că ne dau...;* — aici fiecare complectă propoziția cu lucrurile de care el însuși ducea lipsă.

Insistența propagandistului adversar guvernului era împinată cu implacabila replică:

— *Pe d=voastră v'am văzut, acum îi rândul altora...*

* * *

Domnule General, primejdia acestei mentalități e următoarea: Infr'o bună-zi, o propagandă alimentată bine de-afară, cu bani și instrumente omenești, poate căpăta majorități zdrobitoare. Căci pentru orice chestie electorală, e de ajuns o lună-două de propagandă, fonduri pentru băutură și subvenții pentru frunțași. În ziua alegerilor se grupează poporul în jurul unor steaguri și placarde ostentative, se manifestează zgomotos, în cortegiu, spre localul de votare, și... lista întreagă acelei propagande este cucerită, chiar dacă în programul politic al grupului ar fi scris „desmembrarea României“, chiar dacă în fruntea unui astfel de partid ar fi Ilie Moșcovici, Trotzki, etc. Alegerea din 1928, în aspectul special dorohoian, este tipică în această privință și poate că e cea mai reprezentativă din câte alegeri mi-a fost dat să văd.

Astfel își trăește țăranul dorohoian, pe rând, efemerele mituri și își împletește singur lațul interminabil al propriilor lui amăgiri, intitulate: mitul liberal, mitul Iorga, mitul țărănist, mitul Cuza, etc. Și, drept orice educație cetățenească, această populație nefericită, bântuită și de patima alcoolismului, primește în rate regulate minciuna oficială și se complăce într'o auto-inșelăciune, care ratifică necentrolat tot ce-i vine de sus, să zicem: dela pleava societății orășenești. Sămânța neîncrederii, sădită astfel în suflet, i-a modelat cu vremea un caracter pe care nu se mai poate clădi nimic de nimeni.

O continuare a noastră și a oricărui partid pe panta acestui sufragiu universal, este după experiența de 12 ani, o complicitate la crima împotriva intereselor permanente ale acestui popor român, care a păstrat cu sânge moștenirea pământului românesc.

Iată, domnule General, formula sufletească a țăranului din Dorohoi; iată și cheia succeselor electorale...

Iasi, 1 Iunie 1930.

CEZAR PAPACOSTEA

Peisaj românesc

Eu nu știu ce-i frumos
Din câte mai vin primăvara cu scipirile,
Dar de 'sus și de jos
Mie-mi uluie culorile, privirile.

Ca 'ntr'un olocaust,
Miroase a floare și a mireasmă, zările —
Mă 'ntind și gust,
Cum gustă căprioara, depărtările.

Cu zumzet de stup,
S'aud pe lunci cum țopăie perechile,
M'opresc și-mi destup,
Cu amândouă mâinile, urechile...!

Sălciile plângătoare

Apele topite sus, la munte,
Tot mai cântă... Dar în aierul copil
Sălciile plângătoare, galbene,
Au umplut văzduhul de April...!

Focul lor: vrăjitoarească taină —
...Piersicii... cireșii 'n mâini cu flori...
Mirosul de stejii și cucute...
Chiote de copilași priori...

Peste creștet, sălciile plângătoare,
Galbene și despletite 'n vânt,
Tot atâtea flacări: mătauze
Ce-au fășnit botezătoare din pământ...!

TEODOR MURĂȘANU

De ce nu vin capitaluri străine

BCU Cluj / în România? Library Cluj

Din enunțarea însăși a subiectului va recunoaște fiecare dintru început, că nu vom putea trata și analiza decât numai unele din cauze, chestiunea fiind prea complexă pentru a putea fi depănată în cadrul modest al unui articol de revistă. Totuș, vom căuta să prindem în obiectivul nostru greșelile cele mai de seamă, și în special pe a-
celea care numai din vina evidentă a guvernanților, fac aproape im-
posibilă accesiunea banilor străini în țara noastră.

Capitalul merge acolo unde își găsește siguranță și remunerație, lipsa de securitate și de libertate în mișcări, instabilitatea legală și o faimă rea, împiedecă afluxurile de capitaluri. Aceste adevăruri sunt deopotrivă aplicabile atât creditului public — statului — dar cu deosebire creditului privat.

După încheierea tratatului de pace de la Versailles, Europa întreagă, istovită și dezorganizată în toate ramurile ei de producție, și-a îndreptat cererile de ajutorare către lumea nouă, către americani. Profitând de această situație excepțională, Statele Unite ale Americii au impus foștilor ei aliați, mai întâi regularea creditelor ce le acordase în perioada războiului, iar unora dintre state cum a fost în special cazul Franței, acorduri umilitoare, atât în cece privește carburantul

lichid, cât și în fixarea dobânzilor și a modului de a-și asigura încasarea creanțelor derivând din război.

Ce făceau guvernânții noștri în acele timpuri? Politică de mândrie națională, învăluită în trufașa formulă „prin noi înșine“, xenofobie, profesată de teoreticienii partidului liberal cu amenințări către toată lumea capitalistă și cu declarații sfărăitoare: „nu avem nevoie de nimeni, suntem o țară bogată, ne vom reface încet dar numai prin noi“, etc. Și acest limbaj trufaș, inconștient și profund greșit, depărta dinspre noi capitaliștii cari își plasau aiurea rezervele lor. Așa am scăpat ocazia refacerii drumului de fier, respingând propunerile americane, cari apoi s'au dus în Jugoslavia, așa am respins reface=rea șoselelor, așa am respins oferta grupului american pentru exploa=tarea terenurilor petrolifere ale statului, care ar fi primit două miliarde redevențe, și altele, fără de a ne da seama, că atunci când ne vom desmetici din nebunia grandoarei, vom fi nevoiți, nu numai de a cerși credite de la străini, dar încă vom fi siliți să primim, nu numai condițiuni oneroase, dar chiar umiltoare.

Astfel, aceiași oameni, cari cu câțiva ani mai înainte nu admiteau colaborarea capitalului străin la noi, acum puneau la cale concesiunea regiilor publice, ba chiar înstrăinarea unora dintre ele (chibriturile, contractul Krüger). Ce este în realitate Casa Autonomă a Regiilor Monopolurilor, decât gajarea veniturilor ei grupului ame=rican, care ne-a făcut împrumutul de stabilizare?

Dar, concomitent cu măsurile ce se luau pentru compromiterea creditului public, guvernul liberal legifera în spiritul aceluiaș greșite principii, gonind și punând stavilă și creditului privat. Legea mine=lor, blocada leilor aparținând străinilor, obligativitatea acțiunilor nomi=native și în sfârșit regimul permiselor de export și al oficiului de devize au complectat seriile de măsuri nechibzuite și profund eronate. Subscriitorul acestor rânduri socotește între 100—150 miliarde lei, pagubele încercate de stat, industriei și lumea privată, ca rezultat al acestei greșite politici.

De ce nu vin acum capitaluri străine la noi? Regimul liberal a încetat de a mai governa țara de aproape doi ani? Ori cine își poate pune această întrebare, desigur, ea este nu numai logică, dar și legitimă. Nu vin banii, fiindcă deși regimul actual nu profesază oficial xenofobia în materie de leguire, ne conducem încă după fan=tezia și capriciul diversilor miniștri cari guvernează vremelnic această țară, pentrucă în materie de angajamente în România nu se respectă contractele decât când vor miniștri și cum vor ei, fiindcă oricare ar fi forma juridică a angajamentelor, lege, contract, vot al parlamentu=lui, tot nu are străinul siguranța executării actului lui.

Exemplul legii gazului metan, sau mai bine zis al legii con=tra societăței Sonametan, apoi al legii portofoliului imobilizat al Băn=cii Naționale, al societăței Reșița, al societăței Franco-Române pot să ilustreze afirmația noastră. Principiile juridice nu pot varia nici după gradul de longitudine a meridianelor, nici după gradul de irascibilitate

a ministrului obligat să le respecte. Principiul e constant, o țară ca și un particular e obligat a-și onora și a-și ține angajamentul luat, de vreme ce s'a respectat legea la confecționarea contractului încheiat. E atât de adevărat acest rău obicei al nostru, încât foarte des citim în presa oficioasă a partidelor politice: „partidul național-liberal declară și previne pe capitaliștii străini, că nu va respecta și va anula, dacă“ — dupăcum altădată partidul, acum la guvern, declara: „ne angajem să nu respectăm și vom desființa contractul statului cu Reșița, Franco-Română, legea minelor“.

Cum să îndrăznească străinul să-și aducă banul lui într'o țară cu asemenea moravuri? Dar campania, zisă contra cametei, poate constitui o încurajare pentru capitalistul străin? Lăsând la o parte criza de numerar, care este generală și datorită crahului american din Noembrie, pentru noi românii ea va dăinui atâta vreme cât nu vom ști să ne occidentalizăm mentalitatea, și mai presus de toate să ne respectăm angajamentele.

TH. DELEANU

„Cartea de Aur“

— Propunerea d-lui profesor I. Lupaș pentru premiarea
d-lui T. V. Păcățianu*) —

La premiul dr. Aurel Cosma de 100.000 lei, destinat lucrărilor de istorie națională, cari contribuie la „elucidarea originii și a trecutului poporului românesc“, — lucrări apărute dela 1 Ianuarie 1914 până la 31 Decembrie 1929, — a fost prezentată și „Cartea de Aur“, sau „Luptele politice naționale ale românilor din Ardeal“, operă al cărei ultim volum, al VIII-lea, a apărut în Sibiu la 1915.

Autorul acestei opere este d. Teodor V. Păcățianu, bătrânul publicist, care pe lângă munca sa ca redactor al ziarelor „Luminătorul“ din Timișoara, „Tribuna“ și „Telegraful Român“ din Sibiu, a desfășurat și o întinsă activitate de istoriograf publicând în revistele „Transilvania“ și „Societatea de Mâine“, precum și în „Anuarul Institutului de Istorie Națională“ din Cluj și în „Biblioteca Astra“ din Sibiu o serie respectabilă de studii și contribuțiuni de valoare netăgăduită pentru „elucidarea trecutului poporului românesc“ din Ardeal și din Banat.

Dintre toate publicațiunile sale istorice s'a impus atențiunii obștești monumentală operă „Cartea de Aur“, care cuprinde în 8 volume de câte 800—900 pagini un material prețios și de neapărată necesitate pentru oricine dorește să cunoască în amănunte toate silințele desfășurate de către românii ardeleni, bănățeni și bucovineni pentru salvarea ființei lor etnice și pentru afirmarea drepturilor naționale-politice în luptele necurmăte împotriva cărmuitorilor străini.

În această vastă lucrare sunt reproduse din desbaterile parlamentare ardelenice, vieneze și budapestane toate momentele de interes pentru trecutul politic al românilor, în diferite ocaziuni. Adunarea acestui material vast, risipit în felurite publicațiuni oficiale și neoficiale, a reclamat neobosifului publicist o muncă intensivă de 16 ani, dela 1899—1915.

*) Propunere citită în ședința plenară a Academiei Române la 31 Mai 1930.

Cartea nu cuprinde însă numai materialul informativ și documentar, ci dă în fruntea fiecărui capitol mai mare și câte o expunere introductivă, zugrăvind exact și obiectiv icoana timpului, la a cărui cunoaștere amănunțită are menirea să contribuie materialul adunat cu atâta stăruință și sacrificiu.

Negăsindu-se vre-o instituție, care să fi luat asupra sa cheltuiala tiparului, autorul însuș a fost nevoit să achite din prea modestele sale resurse gazetărești suma de 24.000 coroane aur pentru tipărirea celor 8 volume.

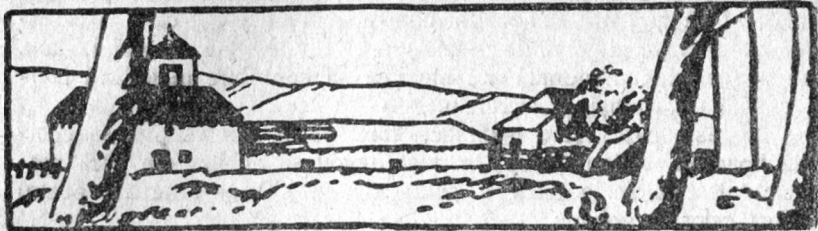
Deoarece în volumul I reproducea în întregime discursul lui Simion Bărnuțiu dela 1848 contra unirii Ardealului cu Ungaria, autorul a fost condamnat de către justiția maghiară la 8 luni de zile temniță de stat și la amendă în bani de 500 coroane. Și-a răscumărat deci vrednicul publicist T. V. Păcățianu cu lunile petrecute în temnița ungurească din Seghedin convingerile sale istorice-politice. Astfel au înțeles reprezentanții „sfintei coroane” ungare să răsplătească munca de 16 ani și sacrificiile bănești ale publicistului și istoricului român dela Sibiiu.

Răposatul nostru coleg, A. D. Xenopol scria în raportul său, prezentat la 1903 Academiei cu recomandarea de a se acorda acestei cărți premiul Năsturel—Herăscu: „Cartea d-lui Păcățianu are o valoare mult mai mare decât o simplă culegere de documente. Ea este un steag de luptă pentru frații noștri amenințați. Este o întreprindere apoi foarte costisitoare. E drept, ca Academia Română să vină în ajutorul acestei mari întreprinderi încuviințând premiul d-lui Păcățianu“.

Propunerea n'a întrunit atunci majoritatea sufragiilor. Ajutorul, care nu i s'a putut acorda înainte cu 27 ani, credem că se cuvine a i se oferi astăzi prin decernarea premiului dr. Aurel Cosma, care exprimase dorința, ca cel dintâi premiu din fondul creat de dânsul să servească mai curând pentru răsplătirea unei activități întregi, decât pentru o singură carte. Activitatea îndelungată a d-lui Păcățianu îndeplinind cu prisosință această intențiune a donatorului, premiul ce i se acordă acum prin votul Academiei Române, reprezintă pe lângă aprecierea strădaniilor lui în domeniul istoriografiei ardelenе și bănățene, mai ales o dreaptă răsplată morală pentru munca încordată și sacrificiile neprecupețite ale veteranului publicist.

I. LUPAȘ

Planul de război al României

— In jurul unei destăinuri postume —

Ultimul ambasador francez la curtea țarului Nicolae, dl Maurice Paléologue raportează în amintirile *) sale următoarea convorbire pe care a avut-o, în ziua de 13 Octombrie (30 Sept.) 1916, cu dl. C. Diamandy, reprezentantul nostru la Petrograd:

— „De ce Brătianu — întreabă Paléologue — a dezavuat în ultimul moment convențiunea militară încheiată de colonelul Rudeanu la 22 Iulie, la Chantilly, cu înaltele comandamente francez și britanic?”

— „Nu era o convenție — răspunde Diamandy — ci numai un proiect, urmând să fie ratificat de guvernul român”.

— „Dacă nu era decât un proiect, de ce Brătianu, după ce cunoscuse și implicit aprobase toate lucrările pregătitoare cuprinse în convenție, a autorizat pe Rudeanu s'o semneze? De altfel, ceea ce ar fi suficient pentru a dovedi că înaltele comandamente francez și britanic considerau angajamentele României drept definitive, îl constituie faptul că armata dela Salonic primise ordin să fie gata să atace pe bulgari în Macedonia, pentru a ușura ofensiva armatei române la sudul Dunărei... Dar, să fim sinceri! Oare, brusca dezavuare a convențiunei Rudeanu n'a fost motivată de considerațiuni exclusiv politice? N'au existat la acea epocă convorbiri secrete între București și Sofia? Țarul Ferdinand n'a făcut să creadă pe Brătianu, că neutralitatea Bulgariei ar putea fi obținută?”

— „Nu — răspunde Diamandy — repet că convenția Rudeanu nu era, după părerea lui Brătianu, decât un proiect urmând să fie ratificat de guvernul român. Negocierile principale, decizive,

*) *La Russie des Tsars pendant la Grande Guerre*. Vol. III. 19 Août 1916—17 Mai 1917 — Paris, Plon-Nourrit & Cie pag. 49—51.

urmas la București, între generalul Iliescu și colonelul Tatarinow. Ori, nici unul nici altul, n'au avut vreodată în vedere un atac ruso-român la sud de Dunăre, după cum se stipulase la Chantilly. De altfel, acest plan nu era el foarte periculos? Aventurată pe teritoriul bulgar, armata română s'ar fi găsit în situația cea mai critică, dacă germanii, reușind să forțeze Carpații, ar fi venit să-i taie retragerea dealungul Dunărei... In ce privește tratativele secrete între Bucu-rești și Sofia, este exact că Radoslavoff a făcut lui Brătianu pro-puneri indirecte, oferindu-i neutralitatea Bulgariei. Aceste propuneri însă, îndărătul cărora se observa cunoscuta șiretenie politică a țarului Ferdinand, abia dacă au reținut atenția cabinetului român și personal, Brătianu n'a crezut niciodată că Bulgaria își va păstra neutralitatea".

* * *

Din această convorbire reese că, în ziua de 23 Iulie, când colonelul Rudeanu a semnat convenția dela Chantilly, guvernul român, mai bine zis Brătianu, care în guvernul dela 1916 era alfa și omega, era hotărât să adopte ca plan de război cel formulat în acea convenție.

Dacă n'ar fi avut această intenție, n'ar fi autorizat pe colonelul Rudeanu să semneze convenția și n'ar fi lăsat înaltele comanda-mente francez și britanic, să facă lucrările pregătitoare, după cum afirmă categoric dl. Paléologue.

Este deci sigur că, la acea dată, premierul român, de acord cu comandamentele puterilor occidentale, intenționa să pornească la răz-boi printr'o ofensivă energetică contra Bulgariei, păstrând în același timp defensiva dealungul Carpaților.

Totuși, trei săptămâni mai târziu, Brătianu, schimbându-și fun-damental părerea, încheie la 4/17 August cunoscuta convenție mili-tară, de astă dată cu Rusia, Franța, Anglia și Italia, prin care se stabilește ca plan de război — tocmai contrarul.

Se naște deci întrebarea, ce a putut să se petreacă, în acele douăzeci de zile, ca primul nostru ministru să dezavueze convenția semnată de colonelul Rudeanu în numele său și să adopte un plan așezat cu totul pe alte baze?

* * *

După cum am văzut din declarațiile dlui Diamandy, după ce se încheiase convenția dela Chantilly, au urmat la București, nego-cieri între generalul Iliescu, subșeful statului major român și colonelul Tatarinow, reprezentant al marelui cartier rusesc, pentru stabilirea unui plan de război, în vederea apropiatei intrări a României în ac-țiune, deși la Chantilly se stabilise odată acest plan.

Aceste negocieri au fost inaugurate de Brătianu pentru că, între timp, se produsese intervenția lui Radoslavoff, oferindu-ne neu-

tralitatea Bulgariei. Că Brătianu era convins de sinceritatea Bulgariei deducem din modul cum a fost asigurată sau mai bine zis *neasigurată* apărarea Dobrogei, lăsând în Cadrilater abia o perdea de trupe de acoperire, concentrând în punctul cel mai principal al sistemului de apărare dobrogean, în Turtucaia, trupe compuse din milițieni neinstruiți, din care majoritatea nici nu știau să mânuiască armele, neprevăzând capul de pod întărit cu armamentul și munițiile necesare, neconstruind podul de vase, fără de care nu se poate concepe un cap de pod și mulțumindu-se cu ajutorul militar cu totul neînsemnat din partea Rusiei.

În adevăr, convenția militară dela 4/17 August prevede la articolul 2 abia două divizii de infanterie și una de cavalerie rusești cari „să opereze în Dobrogea alături de trupele române”.

Dacă Brătianu și deci comandamentul român s'ar fi temut de un atac din partea Bulgariei, și-ar fi asigurat, tocmai pentru că vroia să înteprindă o ofensivă puternică în Transilvania, angajându-se acolo cea mai mare parte a armatei sale, un ajutor mai numeros din partea Rusiei și ar fi luat măsuri mai energice de apărare, nelăsând provincia de peste Dunăre aproape fără niciun scut.

Dar o altă dovadă ne mai furnizează declarația ministrului de agricultură de pe vremuri făcută autorului acestor rânduri.

Având treburi la minister, a fost primit, în ziua de 17 August, trei zile după mobilizare, de Alexandru Constantinescu. După ce a rezolvat afacerea pentru care venise, fruntașul liberal mi-a spus aproape textual:

— Nu-i așa că Ionel a manevrat admirabil? A așteptat momentul cel mai prielnic, când toți adversarii Antantei sunt istoviți și sătui de război și, ce e mai important, s'a asigurat din partea Bulgariei, care nu va ataca, lăsându-ne să manevrăm în voe contra Ungurilor...

— E posibil?

— Absolut sigur; Brătianu are asigurări formale. Vezi de altfel, că, pe când Germania ne-a declarat război, a doua zi după ce l-am declarat noi Austro-Ungariei, Bulgaria nu se mișcă, stă în deplină pasivitate.

Aceste declarațiuni nu ne-au fost făcute de altfel numai nouă, ci după câte știm, Al. Constantinescu și alți membri ai guvernului le-au repetat, în acele prime zile ale războiului, tuturor acelora cu cari au venit în contact.

Curând însă ele s'au dovedit cu totul eronate, pentru că, chiar a doua sau a treia zi, dacă nu ne înșelăm, Bulgaria ne-a atacat, este drept, fără ca să-și mai ia osteneala să ne facă vreo declarație formală de război.

Mai avem însă în sprijinul argumentației noastre și următoarea afirmație categorică a dlui Paléologue, scrisă în carnetul său la data de 16 Septembrie:

„Sub presiunea crescândă a bulgarilor, românii evacuiază în mod progresiv Dobrogea.

„Din ziua când convențiunea Rudeanu a fost dezavuată, aceste nenorociri erau ușor de prevăzut. Guvernul român plătește scump eroarea comisă de a dirija sforțările sale contra Transilvanei, lăsându-se înșelat de vagi promisiuni venite dela Sofia și închipindu-și că bulgarii au putut să renunțe de a răzbuca prin arme dezastrul și umilirea lor dela 1913“.

Paléologue, ca ambasador al Franței, era de sigur în măsură să cunoască convorbirile ce avuseseră loc la Sofia, astfel că nu ne putem îndoi de cuvântul său, mai ales că, publicându-și amintirile mult după război, când chestiunea era pentru el complet elucidată, nu rectifică nimic din declarația de mai sus, ci o menține în întregime.

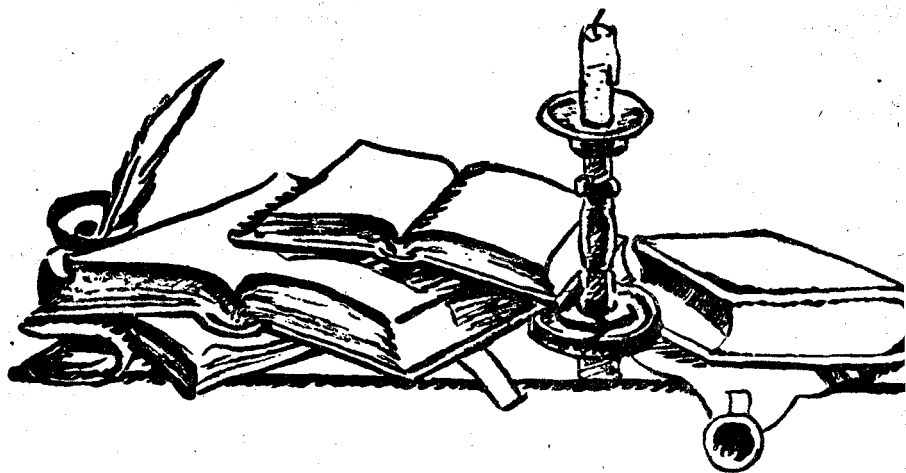
* * *

Intervenția și asigurarea lui Radoslavoff că va păstra neutralitatea față de România, a fost prin urmare, în afară de faptul că acțiunea contra Ungariei pentru liberarea românilor din Ardeal era mai populară și mai simpatică, motivul care a îndemnat pe Brătianu să dezavueze convenția dela Chantilly și să adopte planul de război, prevăzând defensivă contra Bulgariei.

Care dintre cele două planuri ar fi fost mai bun, nu este locul să discutăm în cadrul acestui articol. În orice caz, ofensiva contra Ungariei nu putea să reușească decât fiindu-ne spatele asigurat din partea Bulgariei, fie prin neutralitatea ei, fie printr'o armată puternică, care să poată ține piept oricăror atacuri.

Lipsind aceeași siguranță, consecința era inevitabilă.

NICOLAE MUȘAT

Pagini de istorie

D. A. Sturdza și chestiunea națională

III.

— Școlile dela Brașov —

Sturdza nu s'a mărginit, cât a fost la guvern, să zădărnicească orice acțiune în folosul românilor din Ardeal, punând piedici activității Ligii Culturale și împiedicând agitații și manifestații, ci a mers și mai departe, persecutând deadreptul școlile românești, în loc să le ajute cum făcuseră toți predecesorii săi.

De altfel încă din opoziție, deși pe atunci se părea că susține mișcarea națională, combătând guvernul conservator pe chestiunea acestei mișcări, comisese o indiscreție, adânc dăunătoare, comunicând, în auzul tuturor, în întrunirea publică dela „Orfeu” din 25 Sept. 1894, numerile mandatelor discreționare, cu care s'au plăfit de către ministrul instrucției publice, Take Ionescu, anumite sume românilor din Ardeal.

Acestora, prin Eforia bisericii sf. Nicolae din Brașov, guvernele românești le plăteau o subvenție mărturisită, provenită din diferite legi și regulat înscrisă în bugetul statului, și, în afară de aceasta, alte sume nemărturisite, pe care le acorda cu dărnicie în special Take Ionescu, pentru scopuri extrașcolare, deci politice, ne putând fi

divulgate, fără a atrage atenția și urgia autorităților maghiare asupra celor cari le primeau.

Dimitrie Sturdza, fără a ține seamă de urmări, le-a divulgat totuși în întrunire publică, enormitate, care nu se poate scuza cu invocarea declarației anterioare a contelui Kálnoky, ministru de interne al Monarhiei, făcută în ședința delegației maghiare dela 7—19 Septembrie 1894, cum „că știe despre subvențiile distribuite școlilor și bisericii românești din bugetul României.” Nu se poate scuza pentru că subvențiunile despre care știa Kálnoky erau acelea mărturisite și înscrise în buget, pe când cele denunțate de Sturdza, la Orfeu, se referau la sumele acordate de Take Ionescu pe subț mână.

Venind însă la guvern, Sturdza, nu numai că nu mai plătește aceste sume nemărturisite, ci refuză să plătească și pe cele regulat înscrise în buget, cu toate repetatele intervenții ale Eforiei dela Brașov. Se conforma astfel, desigur, obligațiunilor pe care și-le luase în Octombrie 1895, când se împăcase prin scuzele dela Iași, cu austro-maghiarii.

Intervențiile Eforiei plictisindu-l însă, ce face Sturdza? Cu toate că am putea afirma că, pentru a scăpa de aceste intervenții plicticoase, s'a adresat guvernului dela Budapesta, denunțându-le, ne existând dovezi în acest sens și nevoind să înșirăm decât fapte absolute dovedite, vom lăsa să vorbească evenimentele.

La 18 Aprilie 1898, Sturdza se afla de peste doi ani la putere, când ministrul cultelor în cabinetul baronului Banffy, Vlassici adresează sub proprie semnătură o întâmpinare mitropolitului dela Sibiu, Miron Romanul, amenințând cu închiderea școlilor românești dela Brașov, pentru că aceste școli „după dovezile sigure, procurate de guvernul regesc, au primit pe ascuns subvențiuni anuale”.

Peste câteva zile însă, mitropolitul Miron primește o a doua întâmpinare, tot dela ministerul de instrucție publică dela Budapesta, în care se spunea între altele, „că biserica sf. Nicolae din Brașov și prin urmare și liceul de acolo primește ajutoare din România, ba nu numai că primește, dar le cere cu insistență și că prin aceasta plictisește unele guverne (adică guvernul Sturdza), care nu vor să le mai dea”.

Aceste intervenții ale ministerului unguresc formează cel puțin prezumția că Sturdza intervenise la Budapesta, pentru că, dacă guvernul maghiar știa, din chiar denunțările lui Sturdza dela 1894, că biserica din Brașov primește subvenții dela statul român, de unde putea să știe că, în ultimii ani guvernul român refuza să le mai plătească? Și mai ales, de unde știa Vlassici că cererile Eforiei dela Brașov plictisesc unele guverne?

Take Ionescu, aflând despre aceste adrese, aduce chestiunea, în ziua de 28 Aprilie acelaș an, în fața Camerei românești, formulând întrebările:

1. Cum a fost posibil ca guvernul regesc al României să procure ministrului maghiar dovezile sigure că școlile românești din Brașov au primit pe ascuns subvenții anuale? și

2. Cum a putut guvernul român să refuze plata unei subvenții, care s'a plătit întotdeauna și care decurgea din anumite legi speciale, în favoarea bisericii sf. Nicolae?

Dimitrie Sturdza, în loc să dea un răspuns categoric la aceste întrebări, lansează la rândul său o bombă, acuzând pe Take Ionescu de fals în acte publice.

Ce se întâmplase?

Take Ionescu interpretase greșit cuvintele *guvern regesc*, referindu-se la guvernul român, pe când ele se refereau în realitate la guvernul maghiar și, afirmând că ambele întâmpinări ale ministerului maghiar erau semnate de Vlassici greșise deasemenea, deoarece nu mai cea dintâi era semnată de ministrul în persoană, pe când pe a doua o semnase secretarul general.

De această greșală de interpretare și de greșeala de a fi afirmat că ambele adrese erau semnate de Vlassici, se agață Sturdza, și pentru a dovedi „falșul” lui Take Ionescu cere lui Aerenthal, ministrul Austro-Ungariei la București, (prin nota 4015219 din 10/22 Iulie 1898) un certificat cum „că cuvintele *guvernul regesc* se raportează la guvernul maghiar și nu la cel românesc și că, în ce privește a doua adresă, nici un document de asemenea natură n'a fost investit cu semnătura lui Vlassici”.

Aerenthal îi și liberează acest certificat în cuprinsul de mai sus, în care, bine înțeles, se ferește să nege însăși existența documentului în chestiune.

Intervenția lui Sturdza este fără exemplu în istoria țării, ne mai existând cazuri ca un ministru, într-o luptă parlamentară internă, în care este acuzat de complicitate cu un guvern străin, să invoace tocmai sprijinul acelui guvern străin, în contra unui parlamentar român.

Ea ne dovedește însă, până la evidență, conivența și intimele legături ce au existat între Sturdza și guvernul dela Budapesta, în perioada guvernării liberale dela 1895 la 1899.

* * *

Cum s'a rezolvat însă chestiunea?

Eforia bisericii Sf. Nicolae, nelăsându-se intimidată de adresele lui Vlassici, a cerut încuviințarea Consistorului dela Sibiu ca să-și apere drepturile și obținându-o, a trimis o delegație la București, sosind acolo la mijlocul lui Octombrie.

Intrând în legătură cu Titu Maiorescu și Take Ionescu, într-o consfătuire care a avut loc în casa celui dintâi, în zilele de 14 și 15 Octombrie, asistând și Emil Costinescu, Vasile Lascăr și C. Dissescu, s'a hotărât ca Eforia să intenteze o acțiune în fața tribunalului Ilfov contra statului, Titu Maiorescu, Vasile Lascăr și C. Dissescu luându-și angajamentul să apere drepturile parohiei în fața instanțelor judecătorești. Petiția introductivă este semnată de cei trei avocați de mai sus, ca procuratori, și prezentată tribunalului la 26 Octombrie 1898.

Prin această acțiune s'a căutat să se legitimizeze plata acelei subvenții, ca o obligație, pe care nici Ungaria să n'o poată contesta.

În acest scop, Titu Maiorescu a avut la 16 Noembrie acelaș an o întâlnire cu baronul Aerenthal la Petre Carp, explicându-i originea juridică a subvenției și propunând totodată ca cea mai nimerită măsură, pentru a cruța susceptibilitatea Ungariei, plata din partea statului român a unui capital, al cărui venit să fie egal cu subvenția de până atunci.

Aerenthal a înțeles dreptatea acestui mod de a vedea și, după câteva zile, la 29 Noembrie, venind la Carp să-și ia ziua bună, căci pleca la Petersburg, a repetat că procesul intentat de Eforie este cea mai bună soluție, afirmând că același lucru îl spusese și regelui Carol și că, în acelaș sens va vorbi la Viena și Budapesta.

Căzând însă, în Martie următor, Sturdza dela putere, procesul nu s'a mai judecat, încheiându-se o tranzacție, admisă și de ministerul dela Budapesta, prin care statul român a dat, odată pentru totdeauna, bisericii sf. Nicolae și școalelor din Brașov un capital de 962.500 lei în rentă de 4%, producând un venit anual de 38.500 lei, plătindu-i totodată în numerar suma de lei 115.5000, anuitatea datorită pe trei ani din urmă, pe care Sturdza refuzase s'o plătească.

Legea pentru aceste credite s'a votat la 29 Ianuarie 1900 și toată alcătuirea s'a făcut sub ministerul conservator, prin silințele lui Take Ionescu ca ministru de culte și prin patriotica tenacitate a ministrului prezident G. Gr. Cantacuzino.

V. P. RÂMNICEANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cronica politicei externe

— Incordarea franco-italiană —

Prin tratatul dela Londra, încheiat în 1915, în ajunul intrării Italiei în război, între Franța, Marea Britanie și Rusia de o parte și Italia de altă parte, se recunoștea celei din urmă nu numai Istria, Triestul, Gorizia, Gradisca și Trentinul, pe care le-a și obținut, ci și coasta Dalmației, la sud de Fiume, a cărei populație, dacă nu mai era în majoritate italiană, avusese strânse legături cu Italia prin faptul că întreg litoralul aparținuse mai multe secole republicii venețiene.

Veneția transplantase acolo civilizația occidentală, fondând orașe și porturi, făcând să prospere pe cele existente, creiând pretutindeni monumente neperitoare de artă italiană, în ființă și astăzi. Ragusa, Spalato, Zara, Sebenico, Trau, Cattaro și încă altele au înfățișarea de acum din grația venețienilor; ele erau până în 1815, când Dalmația a fost cedată Austriei de Congresul dela Viena, locuite aproape numai de italieni.

De atunci, Austria a făcut totul ca s'o desnaționalizeze, procedând cum a procedat și în Bucovina, înlesnind imigrarea croaților și favorizându-i în paguba italienilor, cum favoriza în Bucovina pe ruteni în dauna românilor, iar în Galiția pe poloni în detrimentul rutenilor. „Divide et impera“.

Pe această cale, în o sută de ani, dela 1815 la 1918, Dalmația italiană aparținând republicii venețiene din secolul XV până la sfârșitul celui de al XVIII-lea, pentru a forma pentru scurtă vreme sub Napoleon republica Iliriei, se transformă într'o țară slavă, afară de orașe, unde italienii se mai mențineau, în special în Zara, care a și fost cedată prin tratatul de pace Italiei.

Din câteva mii de kilometri pătrați cât cuprinde Dalmația, și a căror posesie i-o garantase cele trei mari puteri aliate, Italia n'a obținut decât 110 kilometri pătrați și o populație de 18.623 locuitori,

pentru că intrarea Statelor Unite în război și participarea lui Wilson la tratativele de pace cu renumitele sale puncte, schimbase cu totul înfățișarea problemei, ce urma să fie deslegată la Versailles, St.-Germain, Trianon și Sèvres.

Tratatele dela Londra din Aprilie 1915 și cel intervenit la 4/17 August 1916 între România și Aliați, precum și orice alte tratate sau convențiuni secrete publice ce ar fi existat, au fost declarate nule și neavenite, iar problema a fost deslegată după alte norme decât acelea prevăzute în tratate; Italia a pierdut Dalmația și România Torontalul.

Este natural, că Italia n'a putut primi cu surâsul pe buze ne-dreptatea ce i-se făcea de conferință, cu atât mai mult cu cât drepturile istorice, pe care le avea asupra provinciei, îi fuseseră formal recunoscute printr'un tratat semnat de toți aliații, afară de America, care în 1915 nu intrase încă în război.

Pentru această pierdere, poporul și oamenii politici italieni n'au învinuit atât pe Wilson, adevăratul inspirator al schimbărilor efectuate, nici pe Lloyd George, având în orice caz tot atât de mare vină ca și Clemenceau, ci în întregime pe acesta, acuzându-l că pentru a nu lăsa Italia să devină prea puternică, s'a asociat celor doi oameni politici anglo-saxoni menajând Jugo-Slavia.

Franța, spun italienii, avea cu atât mai mult datoria să-i susție până în pânzile albe, cu cât neintervenția lor alături de Germania în 1914, conform tratatului de alianță, i-a dat posibilitate să-și concentreze toate forțele într'o singură direcție, repurtând strălucita victorie dela Marna, cheia întregului război.

Francezii se apără spunând, că lupta ce trebuiau să ducă în conferință pentru a-și apăra interesele lor amenințate de principiile absurde ale lui Wilson, susținut de Lloyd George, nu le îngăduia să se mai ocupe cu acelaș elan și de interesele aliaților. Fiecare clauză favorabilă Franței se obținea după lupte grele și istovitoare, totuș delegatul Franței a făcut tot posibilul pentru a satisface nu numai Italia, dar și România, susținându-le în toate împrejurările. N'a putut însă obține mai mult.

Oricum ar fi fost, relațiunile atât de bune între Franța și Italia, culminând în camaraderie de arme, s'au turburat, poporul italian păstrând o adâncă amărăciune împotriva aliatului, în credința că nu l'a susținut îndeajuns. Ele s'au mai turburat în urmă și prin faptul protecțiunei deosebite pe care Franța o acorda Micei Înțelegeri, deci și Jugo-Slaviei, ceace apărea în ochii Italiei ca un act de dușmănie împotriva ei.

* * *

Afară de această latură pur sentimentală a tensiunii franco-italiene mai există și altele de ordin material. Italia are două revendicări față de Franța: pretenția unei rectificări de graniță în sud-vestul Tripolitaniei în favoarea ei și regularea statutului străinilor din

Tunis, unde locuiesc foarte mulți italieni. Pe aceștia, Italia ar vrea să-i păstreze pentru națiune, iar Franța să-i asimileze.

După legile celei din urmă, copiii supușilor străini născuți în Franța sunt considerați ca francezi. Ori, Italia cere pentru Tunis, tocmai pentru marea număr de italieni locuind acolo, un regim special, îngăduind italienilor născuți în colonie să-și păstreze naționalitatea lor de origine.

La aceste două revendicări se mai adaugă aceea a parității navale, susținută de Italia la conferința dela Londra, pretențiune respinsă de Franța, astfel că nu s'a putut ajunge, după cum se știe, la nici o înțelegere, ceea ce a creat în Italia o stare de spirit de îndârjire, mai ales în urma campaniei susținute ce se duce în presa fascistă, pe această chestiune, încă dela începutul anului.

La Londra, reușind să se limiteze armamentul Statelor Unite, Engleterei și Japoniei, s'a hotărât ca convorbirile dintre Franța și Italia să continue, luând parte și Anglia la ele, ca putere europeană interesată. Ministrul de externe Henderson, profitând de trecerea prin Paris în drum spre Geneva, și-a oferit din nou serviciile lui Briand, acceptate de acesta, iar la Geneva, cu ocazia sesiunii consiliului Societății Națiunilor, au avut loc noi negocieri între Grandi și Briand, din nefericire și de astă dată zadarnice.

Ministrul de externe italian a făcut două propuneri: ori să se continue tratativele asupra limitării înarmărilor sub președinția Angliei, ori să se discute între Roma și Paris, în afară de calea diplomatică și fără intervenția unui terțiu, toate revendicările Italiei, adică nu numai chestiunea navală, ci și aceea a rectificării de frontieră în Tripolitania, precum și statutul supușilor străini în Tunis, pentru a obține un aranjament general și a înlătura astfel orice neînțelegeri între cele două țări.

Ambele aceste propuneri au fost însă refuzate de Briand, neadmitând discuția decât pe obișnuita cale diplomatică, refuz care a provocat discursurile lui Mussolini și o adevărată furtună în presa fascistă, oglindind în mod fidel părerile guvernului italian.

Conflictul, dacă se poate întrebuința un asemenea termen, s'a agravat și mai mult, mai ales că presa italiană, desigur întru executarea ordinului Duceului, continuă campania, proferând chiar amenințări la adresa Franței.

Lavoro fascista scrie de pildă: „...Patruzeci și două de milioane de italieni constituie o unitate indisolubilă; o încredere nouă, îndrăzneală, încăpățănată și increzătoare, s'a născut pășind cu hotărâre pe calea destinului nostru. Contra cui? Asupra acestui punct se îndreaptă farandola ipotezelor presei franceze care, din deducție în deducție, și vede umbra pumnalelor noastre întinzându-se spre frontierele ei“.

Ziarul adaugă că Italia n'a săpat întărituri și n'a masat trupe, cum a făcut Franța la Nisa; n'a garnisit Sardinia cu tunuri, cum s'a făcut în Corsica. Totuș poporul italian nu va renunța la viitorul său

„pentru a nu turbura digestia liniștită a aceloră cari s'au săturat la toate banchetele istoriei“.

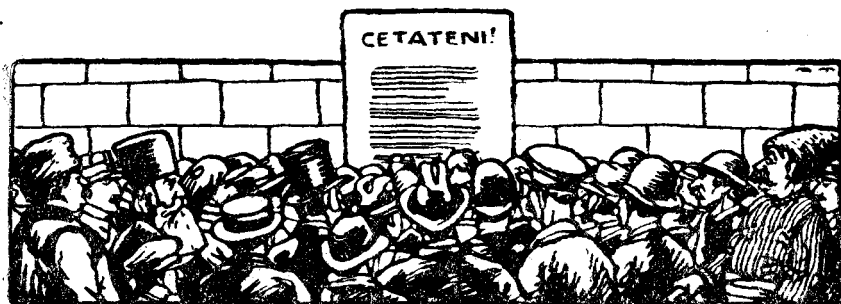
Față de această atitudine agresivă, din fericire presa franceză își păstrează calmul. Oficișul guvernului *Le Temps* publică un articol de fond din cele mai conciliante, din care se desprinde dorința guvernului francez, de a nu lărgi prăpastia și a ajunge la o înțelegere, bine înțeles cu salvagardarea intereselor legitime ale Republicii.

De aceiaș părere este și presa independentă. *Echo de Paris* scrie de pildă: „Vecinii noștri ne acuză de imperialism, pe care declară că nu vor să-l suporte. Tendință de imperialism? Știm bine că acesta este ultimul reproș pe care îl merită politica noastră!“

Iar *Ami du Peuple*: „Mussolini la Livorno părea că se teme să nu se găsească cineva care să atenteze la independența Italiei: Nu poate să fie vorba de Franța, a cărei sinceră dorință este ca vecina sa latină să prospereze cât mai mult. Suntem convinși că această dorință este reciprocă“.

Moderațiunea de care dă dovadă presa franceză ne arată limpede care sunt sentimentele poporului francez față de Italia. Ea ne îndreptățește să sperăm, mai ales că în fond poporul italian iubește Franța, cum a dovedit de atâtea ori în trecut, că, în interesul celor două țări, în interesul păcii generale, în interesul României iubindu-le deopotrivă, conducătorii Franței și Italiei vor găsi terenul pentru a se înțelege, reînviind raporturile de frățietate care se cuvin și trebuie să existe între două țări, atât de apropiate prin origina și istoria lor.

V. P. R.

Cronica politice interne

Drumurile principelui Nicolae

Principele Nicolae a luat asupra sa, în ultimele luni, o misiune firească și necesară. A lăsat departe arena tulburată a vieții politice, cu ciocnirea vulgară de pașimi și vorbăria parlamentară deșartă, coborând, cu prestigiul său de fiu de Rege, în mijlocul armatei. După disprețul arătat în atâtea rânduri de așa zișii reprezentanți ai democrației față de o instituție, care constituie supremul razim al României, această apropiere urmărită cu program și desăvârșită într-o atmosferă de profundă înțelegere a necesităților naționale, vine ca o reconfortare mulțumitoare în fierberea unei penibile desorientări.

Drumurile principelui Nicolae în diferite puncte ale țării, cu scopul de a vizita, pe rând, toate unitățile militare, iau astfel înțelesul unui simbol. Armata și Dinastia sunt forțe ce se întregesc, slujind, în ultimă esență, acelaș ideal, aceeaș credință, acelaș steag. Slăbirea acestei legături, — încercată de atâți pescuitori în apă tulbură ai demagogiei la noi, — ne-ar fi dus la dezastrul inevitabil al ideii naționale. Principele Nicolae, cu simțul sigur al sângelui său regesc, a înțeles primejdia și s'a ridicat la vremea cea mai potrivită împotriva ei.

Îndeplinindu-și astfel misiunea, A. S. Regală a devenit, înaintea noastră a tuturor, un adevărat mântuitor al principiului monarhic. Drumurile sale de-acum ne deschid perspective noi, lăsându-ne să întrezărim la orizont și alte reparații așteptate...

Remaniere sau descompunere?

Ne coborâm acum, siliți de ingrata noastră însărcinare de croniciari ai vieții politice, de-adreptul în mijlocul fierberii guvernamentale.

Se spune, că pentru a mai putea continua cărmuirea sa atât de accidentată, — pentru a-și păstra lista civilă și pentru a completa lista concesionărilor de până acum, — dl Iuliu Maniu are nevoie absolută de a întreprinde o remaniere a băncii ministeriale. Dacă ar fi să ascultăm părerea cercurilor bine informate — să ne supunem și la această corvadă! — ar trebui să credem, că România nu poate să meargă mai departe pe calea apucată, dacă dl Mihai Popovici, gentilul cumnat al dlui C. Sărățeanu, nu va reintra în guvern, iar dl D. R. Ioanițescu, inventatorul ambelor trei chestiuni, nu va fi înălțat cu un grad în erarhia ministerială. Dl Iuliu Maniu, simțind cu șira spinării primejdia răsturnării sale pe brânci, ar dori să execute această mică transformare în mobilierul guvernamental, dar se opune din răspuțeri dl Ion Mihalache, care vede din nou echilibrul de forțe naționalo-țărăniște grav amenințat în balanța tovarășiei din partid.

Am repetat și altă dată, că certurile și intrigile mărunte, țesute în culise nu ne interesează nici pe noi, și, așa socotim, nici pe ceilalți cetățeni cu scaun la cap ai țării. Altceva se poate reține din toată această ceartă familiară pe portofolii. Sunt semnele sigure ale unei apropiate descompuneri. Firma național-țărănișă, reprezentând exclusiv o asociație pentru exploatarea puterii, se găsește în pragul lichidării, fiindcă, în loc să se întemeieze pe o deplină încredere reciprocă, rezultat al unei contopiri sincere subț semnul aceluiaș destin, a rămas până la urmă o afacere mărunță, în care fiecare trage cu ochiul la ce câștigă celălalt și-i gata să se arunce să-i dispute prada.

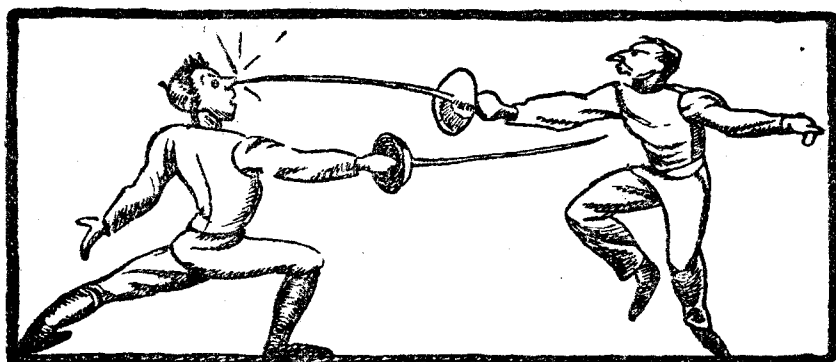
Nu știm pentru ce suntem convinși, că unele evenimente apropiate vor adânci și mai mult linia despărțitoare dintre cele două grupări, ieri aliate, azi rivale, mâine dușmane...

Guvernare fără ideal

Așa se prăbușesc în cele din urmă toate guvernările fără ideal, născute numai din pofta vulgară de a gusta din beneficiile puterii. Cărmuirea național-țărănișă, adăpostită în umbra unui așa zis program democratic, s'a desmințit pe sine însăși, călcându-și toate angajamentele și decepționând toate nădejdiile.

De aceea, prăbușirea va fi fără revenire.

ALEXANDRU HODOȘ.

GAZETA RIMATĂ

Măgarul, Vulpea și Leul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Majestate!

Zise-odată Vulpea șireată către Leu,

Nu pe departe

Ți=oi spune trista veste ce=am auzit și eu,

Dar cum imi place,

Deschis,

Căci numai astfel zis,

Vei ști cu cine ai a face.

Măgarul, Majestate,

L=am auzit mereu,

De când îi deputat și=atârnă greu,

Pe ori și unde poate

Tot vorbe rele=și scoate

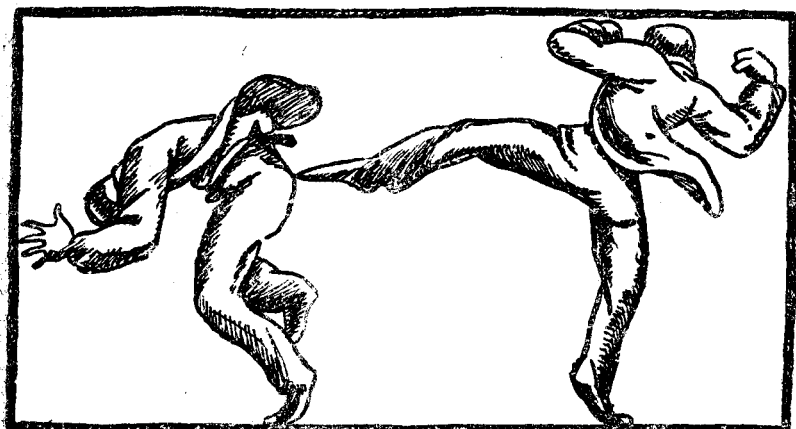
Spunând că ești din fire tare rău.

El spune că nu vede
Ce-ar fi de respectat în mica Ta persoană;
Tu n'ai măcar o blană,
Și nici prea muzicant nu crede
Să fii,
Când n'ai ca el urechi și glas de melodramă
Ci doar urechi miciuțe de copii.

Dreptate fă, o Rege,
Că altfel cu Măgarul nu mai merge.

Răspunse înțelept
Cumintele Monarh al lumii animale:
— De e pe drept
Să mă răzbun, nu știu,
Dar cred cu cale
(Deși măgar la inimă nu țiu)
Că nu-i regește par'că să ascult,
Ce spune despre mine un măgar incult.

MIRCEA PALODĂ

ÎN SEMNĂRI

Solemnități. — În învălmășeala de pasiuni a vieții noastre publice, unde prea adesea dispar liniile largi ale perspectivei istorice, anumite momente festive sunt venite tocmai la vreme, pentru a învăța pe cei cari s'ar părea că n'au știut niciodată, cum s'a făcut România de astăzi. Un asemenea prilej a fost recenta vizită a dlui de Saint-Aulaire, ambasador al Franței, care, pe vremea războiului unității noastre naționale, ne-a acordat sprijinul său în cele mai tragice momente. O majoritate parlamentară răsărită din capriciul vremelnic al votului obștesc, — și deprinsă să creadă că țara a început să existe odată cu ea, — ar fi putut să profite de pe urma admirabilei lecții, pe care i-a servit-o ședința solemnă a Corpurilor legiuitoare.

În afară de splendida evocare pe care d. de Saint-Aulaire a închinat-o sfintei amintiri a jertfelor comune, ar fi putut să rețină acești oameni noi ai așa numitei democrații postbelice, cel puțin câteva pasagii din cuvântarea dlui general Averescu, pentru a înțelege, în ceasul al douăsprezecelea, că România de astăzi nu-i fructul copt de-a gata al unor coincidențe norocoase, dăruit de Dumnezeu și cules fără riscuri la Alba-Iulia, ci s'a zămislit din faptă, din durere și din credință, mulțumită eroismului celor mulți și prevederii câtorva aleși. D. general Averescu a ținut să sublinieze una din clipcele cele mai grele ale epopeei noastre de ieri, când la începutul anului 1918, a fost însărcinat de regele Ferdinand să formeze un guvern cu mandatul de a începe

rative de pace cu Puterile centrale. Care era atunci situația României? Iată cum o sintetizează d. general Averescu:

— „Vreme de un an și jumătate, am împins la marginile extreme puterea noastră de jertfă. Sute de mii din vitejii noștri ostași, floarea națiunii, căzuseră pe câmpul de luptă; alte sute de mii îndurau mizeriile captivității; cele două treimi ale țării se găseau sub nemiloasa ocupație a dușmanului, și părțica de teritoriu rămasă liberă, era pradă celor mai sfâșietoare suferințe. Am cunoscut în acele vremuri memorabile durerile înfrângerii, am trăit zilele amarnice ale desnădejzii, în timpul uneia din cele mai penibile retrageri; am cunoscut apoi entuziasmul vibrant al biruințelor plătite și ele cu prețul a mii de vieți. Mulțumită defecțiunii aliaților cari luptau cot la cot cu noi, toate aceste jertfe și toate aceste eforturi supraomenești trebuiau să se prăbușească în nemilostiva necesitate de a alege între sinucidere și pacea separată, încheiată cu un dușman care nu era nici măcar învingător. Eram, în acel moment al războiului, în plină victorie“.

Nu mai întrebăm, unde erau și ce făceau, pe vremea aceea, conducătorii de astăzi ai destinului României. Unii se angajaseră de bună voie, voluntari cu tâmpile cărunte, în armata dușmană nouă. Alții complotau pentru răsturnarea dinastiei. Cei mai mulți erau pitulați pe undeva în umbră la adăpostul vreunui depozit de aprovizionare, se plimbau dincolo de hotarul Elveției sau, pur și simplu, refuzau să depună jurământul și dezertau! România se sbătea atunci în cleștele de fier al celei mai nemiloase necesități, pe care a cunoscut-o vreodată un popor luptător: aceea de a depune armele a doua zi după o strălucită biruință. Învingătorul dela Mărășii trebuia să negocieze preliminarile dela Buftea...

Di general Averescu își aduce aminte cu recunoștință de incurajarea pe care a primit-o din partea Franței, grație stăruințelor d-lui de Saint-Aulaire, pe atunci ministru plenipotențiar al mării no-

stre aliate, la Iași. Deși, sub presiunea exigențelor necruțătoare ale situației România fusese scoasă din luptă, ministrul francez al Afacerilor străine, dl St. Pichon, răspundea astfel apelului adresat de guvernul român dela Iași: „*Franța nu va părăsi, orice s'ar întâmpla, politica ei tradițională în România și va considera pacea pe care România va fi obligată s'o semneze, ca supusă revizuirii și ca o nenorocire trecătoare. Va trebui ca legăturile multiple existând între Franța și România să fie sporite, pentru a îngădui salvarea viitorului*“.

Așa s'a întâmplat. Dar clipele grele de atunci nu trebuiesc date uitării. Di general Averescu, reamintindu-le, a evadat din cadrul convențional al unei solemnități protocolare, și a făcut să trăiască, plin de înțelesuri adânci, unul din momentele decisive ale istoriei noastre naționale. E bine, din când în când, să ne amintim pe unde am trecut ca să ajungem unde suntem astăzi, și cine ne-a sărit în ajutor la cearșuri de grea cumpănă, căci căștigurile pe care le socotești dobândite cu prea multă ușurință sunt cele care se păstrează mai anevoie.

Concesiuni și contracte. — Am fost, par'că osândiți, să oscilăm între extreme cu politica noastră economică. După perioada trufășe a xenofobismului partidului liberal — care, după calculul colaboratorului nostru d. Th. Deleanu ne-a adus o pagubă de 100—150 miliarde lei, — ne-am pomenit acum mulțumită dictaturii financiare a dlui Virgil Madgearu, duși vertiginos la vale de cascada uluitoare a concesiunilor de tot soiul. Pentru a atrage, cât de cât, capitalurile străine spre noi, guvernul actual, conștient de vremelnica sa existență și ne-având nimic de pierdut, a scos la meaz în parte fiecare instituție rentabilă a statului, și toată averea mișcătoare și nemiscătoare a României, cu ridicata. A oferit veniturile Regiei monopolurilor, pentru a garanta un așa numit împrumut de înves-

fire, de pe urma căruia nimeni n'a simțit vreo ameliorare. Apoi a venit rândul șoselelor, oferite spre reparare, cu un contract oneros, casei Stewart, după ce, cu precumditare au fost lăsate să se ruineze. Acum a venit rândul telegrafului și telefeanelor, a căror exploatare a fost cedată consorțiului Morgan, cu sediul la Budapesta...

Povestea trebuie să se sfârșească odată, fiindcă, așa cum merg lucrurile, cu comercializările aranjate pentru partizanii dinăuntru și cu concesiunile date capitaliștilor din afară, România se va trezi într'o bună zi, că nu mai posedă nimic. Măine i se vor lua căile ferate, poimăine va renunța să-și mai încasceze singură impozitele, — și așa mai departe. Numai începutul e greu! Găsim necesar, cu alte cuvinte, să se pună puțină frână acestei amețitoare aluncări pe planul binășor înclinat al falimentului. Viitorul guvern al țării (fiindcă admiteți și dumneavoastră că aventura cu d. Iuliu Maniu se cuvine să se sfârșească odată!) va avea să apuce drumul cel drept, la mijloc, între mania xenofobiei și desmățul concesiunilor oneroase.

Iar dacă va reuși să-1 închirieze ceva peste graniță, cu contract pe 30 ani, pe d. Virgil Madgearu, cu atât mai bine. Noi nu suntem de părere să nu punem în valoare produsele solului nostru, chiar când sunt de-o proveniență cam exotică...

Cotul tricolorului. — Vizita confelui de Saint-Aulaire în România, — foarte simpatică din toate punctele de vedere, — a avut, totuș, o consecință neprevăzută. Din bun senin, când totul părea că se desfășoară într'o atmosferă de emoționată revedere la adăpostul amintirilor comune, ne-am trezit cu o pagină de proză ieșită din pana dlui Iuliu Maniu. Să mulțumim lui Dumnezeu, că sărbătoarea n'a fost turburată de o neplăcere mai mare!

Cititorii revistei *Țara Noastră* știu prea bine, că nu prea suntem amatori de statistici. De aceea, n'am putea spune cu exactitate, dacă acesta este al cincilea sau

al șaselea articol pe care actualul prim-ministru l'a scris în lunga sa carieră de jurisconsult, publicist și om politic. Imprejurarea, de-alminteri, n'are prea mare importanță. A trăit odată un poet, Felix d'Arvers, care s'a făcut nemuritor cu un singur sonet...

Deși, nu-i cazul cu articolul dlui Iuliu Maniu despre contele de Saint-Aulaire; fiindcă de multă, de foarte multă vreme n'am văzut ceva mai scarbăd, mai falș și mai insipid, decât această vorbărie ocazională, care, dacă ar conține mai puține greșeli de gramatică, tocmai bine ar putea să figureze ca o compoziție școlărească mediocră. Eminentul stilist își povestește, fără niciun rost, debuturile de elev sârguitor din studiul istoriei maghiare, face o delicată aluzie la epoca în care s'a oferit voluntar de război pe frontul austriac, ca să ne-asigure, tam-nesam, în virtutea bogatei sale experiențe, că tricolorul francez va merge totdeauna „cot la cot“ cu tricolorul român! Strălucit prețuitor al spiritului galic la gurile Dunării — (a învățat să spună *merci*, când pofteste pe cineva să stea jos, și *pardon*, când își ia rămas-bun) — d-l Iuliu Maniu era, evident, cel mai indicat să facă semn discret cu cotul tricolorului francez, într'o poliiloghic lipsită și de formă și de conținut.

Vă aduceți aminte de supărarea lui Eminescu: — „E ușor a scrie versuri, când nimic nu ai a spune!“ Versuri, poate... Proză, însă, s'ar părea că-i mai greu. Dovada am avut-o într'o caldă după amiază de vară, când am dat în subsolul unui foileton din *Patria* peste al cincilea (sau al șaselea) articol din operele complete ale dlui Iuliu Maniu.

Ofensiva grâului. — Nu vrem să vorbim în cele ce urmează despre eforturile făcute pentru a spori producția de grâu în România, unde asemenea eforturi nu s'au făcut decât de primul guvern Averescu, înstituiind prime pentru producători, ci despre „ofensiva“, folosind și noi un termen a-

doptat pretutindem, dusă în acest scop de șeful guvernului și dictatorul Italiei.

Plecând dela principiul că fiecare țară trebuie să tindă să reducă cât de mult importul mărfurilor străine, Mussolini, încă de când a luat în mână frânele guvernului, a pornit lupta pentru a face să progreseze agricultura, în special a grâului, cereala cea mai prețioasă.

Legiuirea creată în acest scop este împărțită în două: „Ofensiva grâului (*battaglia del grano*), urmărind sperirea producției grâului și în al doilea rând „ameliorarea generală“ a producției solului (*bonifia integrale*).

Măsurile pentru sporirea producției au fost inițiate prin legea dela 4 Iulie 1925, constituind o comisiune permanentă compusă din nouă persoane, toți experți și specialiști în materie, *nici unul dintre ei politicieni*, având misiunea să examineze toate chestiunile putând să ducă la deslegarea problemei.

Alte legi înlesnesc procurarea semințelor selecționate și mașinelor, instruirea mecanicilor pentru conducerea acestor mașini și ameliorarea solului prin îngrășarea lui, defrișarea terenurilor neproductive și asanarea celor inundabile. Pe această cale s'au făcut utilizabile pentru cultură sute de mii de hectare care nu erau până acum de nici o utilitate, uscând și drenând teritoriile mlăștinoase din Campania romană.

Ambiția personală a agricultorilor a fost și este stimulată prin concursuri anuale organizate de comunități agrare mai mari sau mai mici, dela provincii până la comunele rurale, răsplătind pe producători cu premii importante.

Rezultatele acestei ofensive sunt importante. Valoarea brută a produselor agricole anuale, care se ridică în 1904 la circa 5 miliarde lire aur, sperind anual cu 200 milioane, s'a urcat, de când a luat Mussolini conducerea, anual cu 500 milioane, fiind evaluată astăzi la 12 milioane lire aur.

Necesitățile interne ale Italiei se cifrează la 700.000 mii vagoane grâu. Din acestea

înainte de 1925, 300.000 trebuiau importate din străinătate, Italia neproducând decât patru sute de mii. În anul 1928, deși necesitățile interne au sporit, producția locală s'a cifrat la 650.000 de vagoane, astfel că nu s'au mai importat decât 100.000, iar în anul 1929 s'a reușit a-se acoperi și această lipsă, astfel că nu a mai fost nevoie să se importe nimic.

În cinci ani numai, prin muncă continuă dusă cu cea mai mare energie, Mussolini a reușit să câștige complet bătălia, economisind anual Italiei 2 miliarde lire hârtie, valoarea a 300 mii vagoane de grâu, bani cari rămân azi în țară, în loc să treacă peste graniță.

Cu toate acestea, democrația integrală dela noi va continua să afirme că Mussolini este o nenorocire pentru țara lui și pentru omenire, nenorocire pentru că a înălțurat anarhia, a restabilit ordinca, a ridicat moralul populației, însă a distrus și politicianimul și demagogia. Acesta este păcatul, pe care nu i-l iartă democrația noastră integrală.

Femeia în Rusia Sovietică. — Legislația sovietică, plecând dela ideea egalității complete a sexelor, a desființat toate restricțiile privitoare la capacitatea juridică a femeii în vechiul cod rusesc, creiând un drept special al familiei.

Acest cod prevede, în ce privește căsătoria, trei sisteme: căsătoria înregistrată, căsătoria neînregistrată și uniunea fizică. Drepturile și datoriile părinților și copiilor sunt aceleași în câteși trei categoriile. Căsătoria înregistrată nu poate fi contractată înainte de 18 ani împliniți. Nu se cere consimțământul părinților și soții pot să declare că vor să poarte în comun numele unuia dintre ei sau că vor să-și păstreze fiecare numele lui primitiv. Schimbarea de domiciliu a unuia dintre soți nu atrage după sine pentru celălalt obligația de a-l urma.

Căsătoria neînregistrată rezultă din simplul fapt al locuirii împreună în mod public, comportând aceleași urmări juridice ca și căsătoria înregistrată.

În ce privește unirea fizică, acest regim consistă în faptul că o femeie pe punctul de a deveni mamă, fie că e măritată sau nu, indică autorităților numele tatălui. Dacă, convocatul de autorități nu se prezintă, este înregistrat ca părinte al copilului. În caz când se dovedește că mama întrefinea raporturi cu mai mulți bărbați, tribunalul are să hotărască căruia dintre ei i-se cuvine paternitatea.

Tatăl și mama sunt investiți cu egală putere asupra copiilor în timpul minorității lor, neprevăzându-se însă nici o sancțiune, astfel că această putere e iluzorie. Ea poate fi retrasă, dacă tribunalul crede că educația copilului nu corespunde intereselor muncitorești. Obligația părinților de a îngriji de copii încetează îndată ce statul sau comuna iau copilul în grija sa.

Ceia ce este grav în codul familiar rus este dreptul la avort gratuit recunoscut oricărei femei bolnave, în luptă cu greutăți familiare sau găsindu-se în condițiuni sociale defavorabile. După statistică se acordă la Moscova cam 800 autorizațiuni de avort pe lună, în regulă generală tuturor lucrătoarelor și funcționarelor care le cer.

În ce privește divorțul, el se obține foarte ușor. Orice căsătorie poate fi desfăcută prin simpla dorință chiar nemotivată a unuia dintre soți.

Reducerile tarifului C. F. R. — Ziarele anunță cu litere grase reducerea tarifului de călători pe căile ferate, „făcând posibilă călătoria cu trenul și pentru săraci, nu numai pentru cei cu pungile grase.“ Aceste reduceri sunt de 2, 5 la sută pentru distanțele lungi și merg până la 15% pentru cele scurte.

De pildă, dela Cluj la Dej se plătește azi clasa 2-a tren de persoane, căci numai pentru aceasta s'a făcut reducerea, 145 lei. Admițând o reducere de 15%, se va plăti de acum încolo 123,25; scăzământul va fi prin urmare de lei 21,75.

Să luăm și alt exemplu. Dela Cluj la Blaj distanța este de 123 kilometri; reducerea va fi de 10%. Din 295 lei cât se

plătește astăzi, tot la clasa 2-a tren de persoane, scăzându-se lei 29,50, cetățeanul va avea de plătit lei 265,50.

Aceasta pentru distanțele scurte. Pentru cele lungi, între 900 și 1500 km. reducerile sunt de 5 până la 2 la sută, adică 5% pentru 900 și 2% pentru 1500 km.

Pentru 900 km se plătește până azi 1400 lei, călătorii vor beneficia deci de un scăzământ de 5% sau 70 lei, plătind de acum încolo lei 1330, iar pentru distanțe de 1500 km, plătindu-se 1550 lei și reducerea fiind de 2%, bilețul se va effini cu lei 31.

Față de aceste „importante“ reduceri, trebuie să recunoaștem și noi că scopul dlui Vidrighin, de a spori traficul căilor ferate, înlăturând concurența autobuzelor, va fi în curând un fapt împlinit. Bieții proprietari de autobuze!

Jocuri de noroc. — Dacă ar fi să tragem o concluzie de caracter general din faptele democrației dlui Iuliu Maniu, am putea spune, că democrația se împacă destul de bine cu libertinajul. Exemple sunt destule la îndemâna tuturor. Firește, definiția în acest sens a democrației ar fi falsă și dacă insistăm asupra ei, e fiindcă se încetățenește prin exemplele practice de toate zilele, cecece desigur, e rău.

Un caz recent. Pîntr'o dispoziție din vechea lege a reglementării jocurilor de noroc, se spunea, că funcționarii acestor „întreprinderi“ trebuie să nu fi suferit nicio condamnare, pentru a putea fi în slujbă. Democrațul guvern de astăzi și-a închipuit, că măsura aceasta nu corespunde principiilor ce-l călăuzesc și a ridicat, pîntr'o nouă dispoziție, vechea și oligarhică condiție. Nu știm cum motivează guvernul această modificare și nici nu ne interesează. Faptul brut vorbește dela sine. De ce adică, lumea aceea îndoielnică, ce roiește în jurul meselor verzi dela cazinouri și cluburi, să fie constrânsă a fi fără cusur, ca mine și ca dta? Și de ce oare d. Aurel Dobrescu să nu poată fi auzit, mâine, scandând cu glas ademenitor: „Faceți jocurile, domnilor! Nimic nu mai cade!“